

Zoeken naar dialectconstructies in het GCND-corpus met behulp van XPath

Inhoudsopgave

Inleiding

Waarom XPath

XPath voor het zoeken in Alpino-structuren

Algemeen

Zoeken op eigenschappen van **node**

Hiërarchie en assen, de “current node”

Opletten

Eenvoudig voorbeeld ontleend aan het GRETeL tutorial

1. Subjectsverschijnselen

1.1 subjectverdubbeling (of drievoudig subject)

1.1 subject in objectvorm

1.3 Presentatief ‘het’

2. Uitbreidingen van de zin: TAG en SAT

Discourse-structuren in de Lassy annotatie

2.1 Linker zinsperiferie

2.1.a Aanloopconstructie (Left dislocation)

2.1.b Hanging Topic / Hangend Topic / Nominativus Pendens:

2.1.c Tussenwerpsels en aansporingen

2.1.d Inversieloos V-later-dan-2 / V>2 / Noninverted V3

2.1.e Ingebedde dislocaties

2.1.f ja/nee het/ik/...

2.2 V2-bijzinnen - pseudodirecte rede

2.3 Intercalaties/parentheses/interpositio's

3. Complementizer-fenomenen

3.1 Afwijkende comparatieve voegwoorden (of, als, gelijk als, gelijk of dat)

3.2 Directe rede ingeleid door van

3.3 Expletief dat

- Type 1: na onderschikkend voegwoord
- Type 2: na vraagwoord
- Type 3: na betrekkelijk voornaamwoord
- Type 4: na vraagwoord + of (zeldzaam in Vlaanderen, cf. Lassy-handleiding)
- 3.4 Beknopte bijzinnen ingeleid door *voor* of *van* in plaats van *om*
- 3.5. Afhankelijke ja/nee-vragen ingeleid door *als* ipv of
- 3.6. Bijzin met hoofdzinsvolgorde (V2-bijzin of Nebensätze)
- 4. Negatieverschijnselen (o.a. negatiepartikel en en dubbele negatie)
  - 4.1. Dubbele negatie
    - Negatie met het oude negatiepartikel *en* (zin a)
    - Negatieverdubbeling binnen de nominale constituent (zin h)
  - 4.2 Adjektieven die met ‘geen’ gecombineerd worden
  - 4.3 Doen-replieken
    - Negatieve gevallen met *en*
- 5 Andere
  - 5.1 en zo/ of zo / en al / en alles / maar ja / en si en la
  - 5.2 woordherhaling (voor klemtoon)
  - 6.3 Spiegelconstructies
  - 6.4 Apokoinouconstructies
  - 6.5 Opsomming van cijfers met betekenis ‘ongeveer’
    - Type 1
    - Type 2
  - 6.6 Discontinue telwoorden drie jaar en half, drie kilo een half
  - 6.7 Tijdsbepalingen met (van) te: *te zessen*, *van te zessen*
  - 6.8 De die
  - 6.9 Code-switches naar het Frans/Engels/...
  - 6.10 Geluiden en klanknabootsing
  - 6.11 Exclamatieve infinitiefzinnen
  - 6.12 Circumposities
- Appendix: XPath cheat sheet

Zoeken naar dialectconstructies in het GCND-corpus met behulp van XPath

Zie voor meer informatie ook:

- Lassy annotatiehandleiding
- Voor een algemeen GrETEL tutorial: Tutorial van Jan Odijk
- Documentatie bij de PaQu-zoekapplicatie
- “Over het GCND”, protocol syntactische annotatie

Inleiding

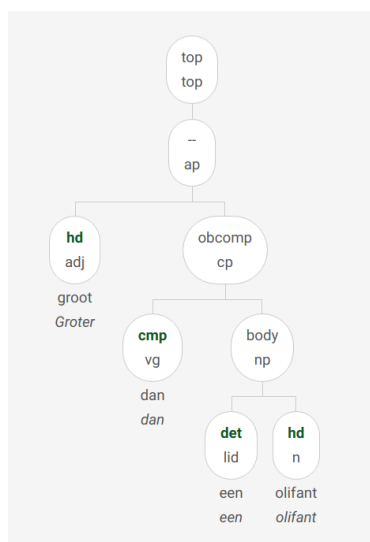
Waarom XPath

Hoewel de GrETEL-applicatie de mogelijkheid biedt om met example-based search te zoeken, is het in veel gevallen toch noodzakelijk met XPath aan de slag te gaan.

- De example-based search van GrETEL zal voor sommige dialectconstructies niet goed werken omdat Alpino de gebruikersinvoer niet op de gewenste manier analyseert. Zie bijvoorbeeld subjectverdubbeling (1.1)
- In de example-based search kom je niet meteen tot de essentie van wat je zoekt; om een hogere *recall* te bereiken zal de gegenereerde query moeten worden aangepast. Hieronder een voorbeeld:

We zoeken naar “groter dan/of/als X”-constructies. We voeren “*groter dan een olifant*” in bij de example-based search.

De analyse is:

en de bijbehorende xpath is

```
//node[@cat="ap" and @rel="--" and
      node[@pt="adj" and @rel="hd"] and
      node[@cat="cp" and @rel="obcomp" and
            node[@pt="vg" and @rel="cmp"] and
            node[@cat="np" and @rel="body" and
                  node[@pt="lid" and @rel="det"] and
                  node[@pt="n" and @rel="hd"]]]]]
```


Hiermee worden 2 resultaten gevonden - een mager resultaat. De query is dus duidelijk te restrictief. Naar `@rel="--"` waren we niet op zoek, en eigenlijk maakt de vorm van het vergelijkende element ook niet uit. We moeten de query dus tot zijn essentie reduceren:

```
//node[@cat="ap" and
      node[@pt="adj" and @rel="hd"] and
      node[@cat="cp" and @rel="obcomp" and
            node[@pt="vg" and @rel="cmp"] and
            node[@rel="body" ]]]
```


Hiermee vinden we 118 resultaten, een aannemelijker aantal.

XPath voor het zoeken in Alpino-structuren

Algemeen De Alpino-analyses zijn gecodeerd in XML. Een knoop in de analyseboom correspondeert met een element `node` in de XML-codering. De nesting van `node`-elementen definieert de hiërarchische zinsstructuur.

Zoeken op eigenschappen van node De xpath-query `//node` zoekt naar nodes onafhankelijk van de diepte in de hiërarchische structuur. Om nodes op grond van hun eigenschappen te selecteren gebruiken we de attributen van het element.

XML:

```
<node word='olifant' />
```

XPath:

```
//node[@word='olifant']
```


Met `[]` wordt een conditie aan het voorgaande `node`-element opgelegd; attributen worden in de query aangeduid met `@attribuut_naam`. Alle knopen hebben een

attribuut **@rel** dat de dependentierelatie aanduidt, en **@begin** en **@end** waarmee respectievelijk de begin- en eindpositie (in woorden, met 0 voor het eerste woord in de zin) van een woord of zinsdeel worden aangegeven.

dependentielabel	omschrijving
APP	appositie, bijstelling
BODY	romp (bij complementizer))
CMP	complementizer
CNJ	lid van nevenschikking
CRD	nevenschikker (als hoofd van conjunctie)
DET	determinator
DLINK	discourse-link
DP	discourse-part
HD	hoofd
HDF	afsluitend element van circumpositie
LD	locatief of directioneel complement
ME	maat (duur, gewicht, . . .) complement
MOD	bijwoordelijke bepaling
MWP	deel van een multi-word-unit
NUCL	kernzin
OBCOMP	vergelijkingscomplement
OBJ1	direct object, lijdend voorwerp
OBJ2	secundair object (meewerkend, belanghebbend, ondervindend)
PC	voorzetselvoorwerp
POBJ1	voorlopig direct object
PREDC	predicatief complement
PREDM	bepaling van gesteldheid ‘tijdens de handeling’
RHD	hoofd van een relatieve zin
SAT	satelliet; aan- of uitloop
SE	verplicht reflexief object
SU	subject, onderwerp
SUP	voorlopig subject
SVP	scheidbaar deel van werkwoord
TAG	aanhangsel, tussenvoegsel
VC	verbaal complement
WHD	hoofd van een vraagzin

Een simpele zoekvraag met deze attributen:

gezocht	XPath
Object aan het begin van de zin	<code>//node[@rel='obj1' and @begin='0']</code> →

De “bladeren” in de knoop (de woorden) zijn voorzien van (onder andere) de volgende attributen:

attribuut	omschrijving
@word	woordvorm (zware vernederlandsing)
@dialect_word	woordvorm (lichte vernederlandsing)
@lemma	lemma
@pt	woordsoort (woordsoort volgens de CGN-tagset)
@postag	woordsoort volgens CGN, met features
@wvorm, @buiging,	CGN PoS features
....	

Simpele zoekvragen met deze attributen:

gezocht	XPath
Substantiva	<code>//node[@pt='n']</code> →
Adjectief als subject	<code>//node[@pt='adj' and @rel='su']</code> →

Niet-bladeren hebben in plaats van de PoS informatie een categorielabel dat het type constituent aangeeft.

attribuut	omschrijving
@cat	categorielabel

categorielabel	omschrijving
AP	bijvoeglijk-naamwoordgroep
ADVP	woordgroep met bijwoord als hoofd
AHI	aan het-infinitief-groep
CONJ	nevenschikking
CP	frase ingeleid door onderschikkend voegwoord
DETP	woordgroep met lidwoord als hoofd
DU	discourse unit
INF	kale infinitiefgroep

categorielabel	omschrijving
NP	naamwoordelijke constituent
OTI	om te-infinitief-groep
PPART	voltooid/passief-deelwoordgroep
PP	voorzetselconstituent
PPRES	tegenwoordig-deelwoordgroep
REL	relatieve zin
SMAIN	declaratieve zin (werkwoord op tweede plaats)
SSUB	bijzin (V finaal)
SVAN	van-zin
SV1	werkwoordsinitiële zin (ja/nee-vraag, bevel)
TI	te-infinitief-groep
WHREL	relatieve zin met ingesloten antecedent
WHSUB	constituentvraag: ondergeschikte zin
WHQ	constituentvraag: hoofdzin

Hiërarchie en assen, de “current node” De basis van een Xpath query wordt gevormd door een pad door de XML-structuurboom. Op zo’n pad kan omlaag, omhoog of opzij gelopen worden. In XML-terminologie noem je de richting van zo’n stap een “as” (axis).

Een stap naar beneden doe je met “/”: (zoek een determiner direct binnen een NP)

```
//node[@cat='np']/node[@rel='det']
```


Een willekeurig aantal stappen naar beneden is “//”. Determiners willekeurig diep binnen een NP zijn dus

```
//node[@cat='np']//node[@rel='det']
```


Een stap omhoog is “..”. De knoop boven een determiner zoek je dus met

```
//node[@rel='det']/..
```


Naast deze korte aanduidingen zijn er de ‘lange’ asaanduidingen

- child:: een stap naar beneden. child::node is hetzelfde als ./node
- parent:: een stap omhoog (..)
- descendant:: een willekeurig aantal stappen naar beneden (//)

- ancestor:: een willekeurig aantal stappen omhoog
- following-sibling:: een willekeurig aantal stappen naar rechts
- preceding-sibling:: een willekeurig aantal stappen naar links
- self:: geen stap
- descendant-or-self:: een willekeurig aantal stappen naar beneden, mogelijk 0
- ancestor-or-self:: een willekeurig aantal stappen omhoog, mogelijk 0

De lange notatie moet - behalve voor de stappen waarvoor geen kort equivalent bestaat - worden gebruikt om condities te kunnen opleggen. Niet-NP-parents van een determiner zijn dus bijvoorbeeld:

```
//node[@rel='det']/parent::node[@cat!='np']
```


→

Om te kunnen volgen wat het resultaat van een query is, en waar de condities op werken, moet worden bijgehouden wat na iedere stap de “current node” (aangeduid met “.”) is. Iedere stap modificeert de current node, een conditie doet dat niet.

Nodes die direct een determiner bevatten zijn dus

```
//node[./node[@pt='det']]
```


→

In tegenstelling tot het ophalen van de determiners zelf met

```
//node/node[@pt='det']
```


→

Opletten

- Let op: “bladeren” (woordknopen) hebben geen categorie. Een losstaand zelfstandig naamwoord is dus geen NP, en een ongemodificeerd adjectief is geen AP.
- De volgorde van nodes in de XML is niet altijd dezelfde als de volgorde in de zin. Om positie te vergelijken moeten de attributen @begin en @end gebruikt worden.
- Vergeet bij vergelijking van woordposities niet @begin en @end als getallen op te vatten door number(@begin), etc., (anders sorteert ‘10’ voor ‘2’).
- In de huidige applicatie moeten de labels in lowercase worden ingevoerd
- Let op geïndexeerde woorden


```

graph TD
    A((top top)) --> B((- smain))
    A --> C((- let))
    B --> D((su 1:vnw))
    B --> E((hd ww))
    C --> F((vc ppart))
    F --> G((mod vnw))
    F --> H((hd ww))
    D --> I(ik)
    D --> J(ik)
    E --> K(zijn)
    E --> L(zijn)
    G --> M(hier)
    G --> N(hier)
    H --> O(geboren)
    H --> P(geboren)
    
```

```
//node[@rel='obj1' and @begin='0'][@word or .//node[@word]]
```


- ah ba ja t ... bestaat al lang eni .

[illegible]

```
//node[@cat="ap" and
      node[@pt="bw" and @rel="mod"] and
      node[@pt="adj" and @rel="hd"]]
```


9

Xpath	Interpretatie
//	zoek overal in de boom
node	naar een knoop met tag node
[	begin van de condities op node
@cat =	“cat” attribuut(@) cat heeft waarde ap
and	en
node	bevat een knoop met tag node
[@pt="bw" and	met attribuut pt = bw en attribuut rel = mod
@rel="mod"]	
and	en
node	een knoop met tag node
[@pt="adj" and	met attribuut pt = adj en attribuut rel = hd
@rel="hd"]	
]	einde van de condities

In het vervolg kijken we hoe we een aantal typische dialectconstructies (voorbeelden uit de GCND annotatierichtlijnen) met behulp van XPath-queries kunnen proberen terug te vinden.

1. Subjectsverschijnselen

1.1 subjectverdubbeling (of drievoudig subject)

- *Ik heb ik ik* dat niet gezegd.
- en t jij ee t jij zijn kazak gekeerd .

```
//node[count(./node[@rel='su']) > 1]
```


→

1.1 subject in objectvorm

- omdat *hem* peinsde dat dat zijn kindje was.

```
//node[@rel="su" and @word="hem"]
```


→

Iets algemener:

```
//node[@rel="su" and @naamval="obl"]
```


→

1.3 Presentatief ‘het’

Deze constructie wordt noch in de Lassy-handleiding noch in de CGN-beschrijving besproken. In het GCND is dit *het* zoals presentatief *er* behandeld, en heeft *het* dus het dependentielabel *MOD*.

- en **het** waren er hier een hele rij .

Vindbaar met:

```
//node[@rel='mod' and @word='het']
```


→

2. Uitbreidingen van de zin: TAG en SAT

Discourse-structuren in de Lassy annotatie

Uit het Lassy-annotatiemanual:

dependentielabel	OMSCHRIJVING
NUCL	kernzin
DLINK	discourse-link In samenhangende tekst komt het vaak voor dat een spreker een zin begint of eindigt met iets dat op een voegwoord lijkt, maar geen syntactisch verband heeft: <i>maar wat ik zeggen wou</i> ...
SAT	satelliet: aan- of uitloop ‘aanloop’- en ‘uitloop’-elementen die een anaforische relatie onderhouden met verwijswwoorden in de kernzin. <i>NUCL:[het verbaast me] SAT:[dat je dat nog weet]</i>
TAG	aanhangsel, tussenvoegsel. Elementen die op een andere manier dan DLINK en SAT buiten de kernzin staan
DP	discourse-part

categorielabel	OMSCHRIJVING
DU	discourse-unit

2.1 Linker zinsperiferie

2.1.a Aanloopconstructie (Left dislocation)

- *Jan*, die ken ik niet

Dit kan ook via example-based search worden gevonden. Herkenbaar aan dependentierelatie *SAT* en (categorie *np* of woordsoort zelfstandig naamwoord (*n*)).

```
//node[@rel='sat' and (@cat='np' or @pt='n')][@begin="0"]
```


2.1.b Hanging Topic / Hangend Topic / Nominativus Pendens:

- *mijn vent* wist *hij* ook niet wat dat was en nu komt ...

Er staat steeds een naamwoordgroep in de eerste positie, die later in de zin door een persoonlijk voornaamwoord (hij, het, zij, hem, haar) wordt opgenomen.

Nominale tag-nodes aan het begin van de zin zoek je met

```
//node[@rel='tag' and (@cat='np' or @pos='noun') and @begin="0"]
```


Niet alle matches van deze query zijn daadwerkelijk topicalisaties.

2.1.c Tussenwerpsels en aansporingen

- zo, dat was plezant.
- natuurlijk, moeilijk is het niet.
- kom, ik ga er maar vandoor.
- jongens, ik vertrek nu.

Met dit soort structuren kan Alpino doorgaans vlotjes om; preprocessing is dan ook niet nodig.

Geanalyseerd met dependentierelaties tag (voor tussenwerpsel of aansporing) en nucl (voor de eigenlijke zin)

```
//node[@rel='tag' and  
      (@cat="pp" or @pt='bw' or @cat="advp" or @pt="tsw") and @begin="0"]  
[../node[@rel='nucl']]
```


2.1.d Inversieloos V-later-dan-2 / V>2 / Noninverted V3

- zeg als je nu trouwt *het zijn altijd voort kosten*.

```
//node[node[@rel="tag" and @cat="cp"] and node[@rel='nucl' and @cat='smain']]
```


→

Mogelijk ook:

```
//node[node[@rel="tag" and @cat="pp"] and node[@rel='nucl' and @cat='smain']]
```


→

- in de zomer *t e klaar tot sn avonds t negenen*

2.1.e Ingebedde dislocaties

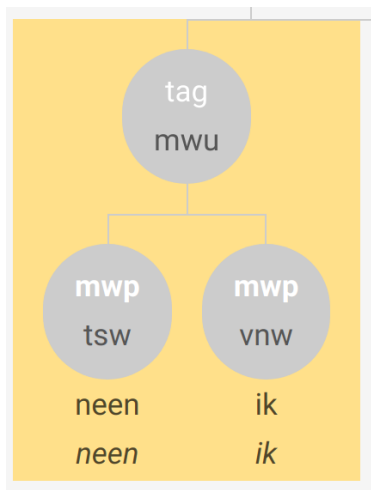
- Wat vindt u der eigenlijk van *dat zulke zinnen* dat die zo geanalyseerd worden?

Deze gevallen zijn getagd met met *SAT*.

!NB: het is nog niet gelukt deze constructies met een query in het corpus terug te vinden.

2.1.f ja/nee het/ik/...

- *Bwa nee* het jong
- ja *ja ze* het is heel juist


```
//node[@rel='tag'] [node[@rel='mwp' and @pt='tsw']
and node[@rel='mwp' and @pos='pron']]
```


→

2.2 V2-bijzinnen - pseudodirecte rede

- hij zei hij weet het niet
- ik zeg gisterenavond , ik moet de auto binnensteken ut tut tut .
- ik zeg , steek hem binnen .
- Inleidende matrixzin (hij zei):
  - Dependentielabel (rel): tag
  - Categorielabel (cat): smain
- Pseudodirecte rede - V2-bijzin (hij weet het niet):
  - Depentielabel (rel): nucl
  - Categorielabel (cat): smain (of – bij werkwoordsinitiële zinnen – sv1)


```
//node[
  node[@rel='tag' and @cat='smain'] and
  node[@rel='nucl' and (@cat='smain' or @cat='sv1')]]
```


→

2.3 Intercalaties/parentheses/interpositio's

Let op: afwijking van Lassy: In het GCND is ervoor gekozen parentheses het dependentielabel TAG te geven en op hetzelfde niveau als de hoofdzin onder te brengen .

```
//node[@rel='tag' and @cat='smain']
  [number(..//node[@cat='smain' and @rel='nucl' and @begin and @end]
/ @begin) < @begin]
  [number(..//node[@cat='smain' and @rel='nucl'
and @begin and @end]/ @end) > @begin]
```


→

3. Complementizer-fenomenen

3.1 Afwijkende comparatieve voegwoorden (of, als, gelijk als, gelijk of dat)

- maar het scheelt meer *of de helft* .
- dat is veel langer *als dat ik ik ben* .

Voor ‘of’ bijvoorbeeld:

```
//node[@rel='obcomp'] [./node[@rel='cmp' and @word='of']]
```


→

Meerwoordige voegwoordelijke combinaties:

```
//node[@rel='obcomp'] [./node[@rel='cmp' and @cat='mwu']]
```


→

3.2 Directe rede ingeleid door van

- ja die zeggen *van , als we daar in de tranchée en zaten* ...

Vindbaar met:

```
//node[@rel="vc" and @cat="svan"]
```


→

Beperkt tot combinatie met “zeggen”

```
//node[node[@rel="hd" and @lemma="zeggen"]  
and node[@rel="vc" and @cat="svan"]]
```


→

3.3 Expletief dat

Type 1: na onderschikkend voegwoord

- Ik weet niet of dat hij komt.
- Om het te zeggen gelijk of dat het is: ...
- ik was getrouwd sinds dat hij nog bij het leger was

```
//node[@cat='cp']/node[@rel='cmp' and @cat='mwu'] [./node[@word="dat"]]
```


→

Type 2: na vraagwoord

- Ik weet niet *wie dat* er komt.
- we gaan weer moeten de tijd afwachten *wat dat* er allemaal gaat voorvallen

```
//node[@word="wie" and @rel="whd"]  
  [following-sibling::node[./node[@word="dat" and @pt="vg"]]]
```


Type 3: na betrekkelijk voornaamwoord

- De mens *die dat* jou moet helpen, zal vloeken.
- nee ze voor de oorlog veertien achttien was waren er dan nog knechten *die dat* we winter zomer hadden

```
//node[@word="die" and @rel="rhd"]  
  [following-sibling::node[./node[@word="dat" and @pt="vg"]]]
```


Type 4: na vraagwoord + of (zeldzaam in Vlaanderen, cf. Lassy-handleiding)

- Zijn er meer mogelijkheden dan *wat of dat* je nu hebt?

Het is nog niet gelukt deze gevallen met een query te vinden.

3.4 Beknopte bijzinnen ingeleid door *voor* of *van* in plaats van *om*

- een restaurant *voor te blijven voor te eten*

```
//node[@cat='oti'][./node[@rel='cmp' and @pt='vz'  
  and (@word='voor' or @word='van')]]
```


3.5. Afhankelijke ja/nee-vragen ingeleid door *als* ipv of

- k weet nie *a je da weet* .

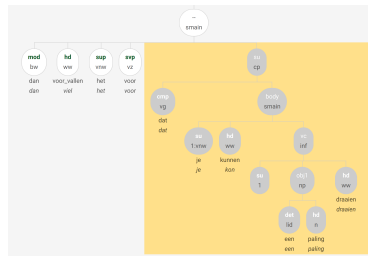
```
//node [  
  node[@rel="vc"]  
    [node[@lemma="als"] and  
      node[@rel="body"]] and  
  node[@rel="hd" and @pt="ww"]  
]
```


3.6. Bijzin met hoofdzinsvolgorde (V2-bijzin of Nebensätze)

- Die rol heb ik heel graag gespeeld omdat *er zat poëzie in*.
- awaar , da *zij smokkelden patatten* en ...
- dan viel . et voor da *ge kost ne paling draaien*


```
//node[@cat='cp']
  [node[@rel='cmp' and @pt='vg']]
    [node[@cat='smain']]
```


Deze query heeft een lage precisie (in een aantal gevallen met bijzinvolgorde is *smain* geannoteerd).

4. Negatieverschijnselen (o.a. negatiepartikel en en dubbele negatie)

4.1. Dubbele negatie

- a. Ik en heb dat niet gezegd.
- b. Ik heb niemand niet gezien.
- c. Ik heb niets niet gedaan.
- d. Ik heb dat nooit niet gedaan.
- e. Daar zijn nooit geen rozen.
- f. Ik heb geen boeken niet meer.
- g. Er zijn er niet veel niet meer.
- h. Ik heb niet veel geen boeken meer.

Negatie met het oude negatiepartikel *en* (zin a) Alpino ziet *en* standaard als voegwoord.

Negatie met *en* is terug te vinden met een XPath als

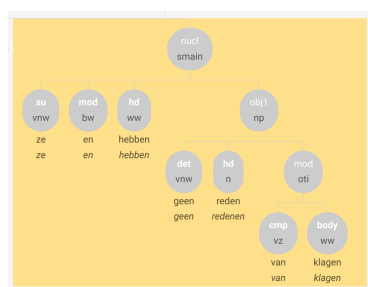
```
//node[./node[@rel='mod' and @word='en' and @pt='bw']]
```


- ze *en* hebben *geen* redenen van klagen

```
//node
```

```
[./node[@rel='mod' and @word='en' and @pt='bw']]
[node[@cat='np'] [node[@rel='det'
and @lemma='geen' and @pt='vnw']]]
```


Negatieverdubbeling binnen de nominale constituent (zin h) Zulke constructies zijn behandeld als meerwoordige determiners.

Complexe determiners waar *niet* deel van is, zijn te zoeken met

```
//node[@rel="det" and @cat="mwu"]
[node[@lemma="niet"]]
```


4.2 Adjectieven die met 'geen' gecombineerd worden

- Dat is *geen waar*

!NB volgens de annotatierichtlijnen zou dit moeten worden gevonden met

```
node[node[@rel='hd' and @pt='ADJ'] and node[@rel='det' and lemma='geen']]
```


Maar in het corpus heeft in zulke gevallen *waar* vaak de tag “n”,

4.3 Doen-replieken

- A: Hij komt toch niet?
- B: Ja hij en doet ne komt.

Positieve positieve en negatieve replieken zijn vindbaar met een XPath als

```
//node[@lemma="doen" and @pvtijd='tgw']  
  [parent::node[@cat='smain']]  
  [../node[@rel="su" and @pt="vnw"]]  
  [not (../node[@rel="obj1"])]  
  [not (../node[@rel="vc" or @rel="predc"])]
```


→

Negatieve gevallen met *en*

- *bè ik en doe* , zei dat kind

```
//node[@lemma="doen" and @pvtijd='tgw']  
  [../node[@word='en' and @rel="mod" and @pt="bw"]]  
  [parent::node[@cat='smain']]  
  [../node[@rel="su" and @pt="vnw"]]  
  [not (../node[@rel="obj1"])]  
  [not (../node[@rel="vc" or @rel="predc"])]
```


→

5 Andere

5.1 en zo / of zo / en al / en alles / maar ja / en si en la

Behandeld als een multi-word unit (MWU) die als modificeerder fungeert (MOD).

Query bij benadering:

```
//node[@rel='mod'  
  and @cat='mwu' and not (parent::node[@rel='det' or @cat='detp'])]  
  [node[@pt='vg']]
```


→

5.2 woordherhaling (voor klemtoon)

Het woord wordt 2x opgenomen, met hetzelfde dependentielabel.

```
//node
  [node[@word]
    [following-sibling::node[@word][1]/@rel=@rel and
      following-sibling::node[@word][1]/@word=@word and
        number(following-sibling::node[@word][1]/@begin)=number(@begin)+1]]
```


→

Hiermee vinden we diverse gevallen van woordherhaling, door de woordsoort te beperken komen de nadrukkelijke herhalingen wat meer naar voren.

```
//node
  [node[@word][@pt != 'tsw' and @pt != 'vnw' and @pt != 'vg'
    and @pt != 'vz' and @pt != 'lid']
    [following-sibling::node[@word][1]/@rel=@rel and
      following-sibling::node[@word][1]/@word=@word and
        number(following-sibling::node[@word][1]/@begin)=number(@begin)+1]]
```


→

6.3 Spiegelconstructies

- je gebruikt nog alsan diezelfde potees gebruik je.
- het is verder is het.
- Ik zeg :“je bent gek”, zeg ik.

Hier worden volgens de richtlijnen twee verbaal hoofden en twee subjecten getagd (is meer dan een *hd* niet tegen de principes van Alpino?). In XPath:

```
//node[count(./node[@rel='su']) =2 and count(./node[@rel='hd']) =2]
```


→

Dit vindt echter meestal niet de gewenste constructies. Alpino geeft (in de example-based search) voor het tweede voorbeeld een analyse met dp's erin:


```
//node[following-sibling::node/node[@rel="su"]/@lemma=./node[@rel='su']/@lemma
  and following-sibling::node/node[@rel="hd"]/@lemma=./node[@rel='hd']/@lemma]
```


Of

```
//node[following-sibling::node/node[@rel="su"]
  [preceding-sibling::node[@rel='hd']] /@word= ./node[@rel='su']
  [following-sibling::node[@rel='hd']] /@word
    and following-sibling::node/node[@rel="hd"] /@word= ./node[@rel='hd'] /@word]
```


6.4 Apokoinouconstructies

Een apokoinouconstructie is een constructie waarbij een woord of woordengroep tegelijkertijd deel uitmaakt, eerst als staart en dan als kop, van twee onafhankelijke constructies.

- maar nu [hadden we hier zo {*de vaart*}, noemen wij dat].

In het GCND wordt hier het categorielabel *apokoinou* gebruikt, en in het tweede zinsdeel is er een lege knoop die met het woord dat twee rollen heeft gecoïndiceerd is (=dezelfde index heeft).

```
//node[@cat="apokoinou"]
```


6.5 Opsomming van cijfers met betekenis ‘ongeveer’

Type 1

- gastjes van *viij* zes jaar

```
//node[@cat='conj'] [count(./node[@pt='tw']) > 1
    and count(./node[@pt="tw"]) = count(./node)]
```


Type 2

- een boek *of twee drie*

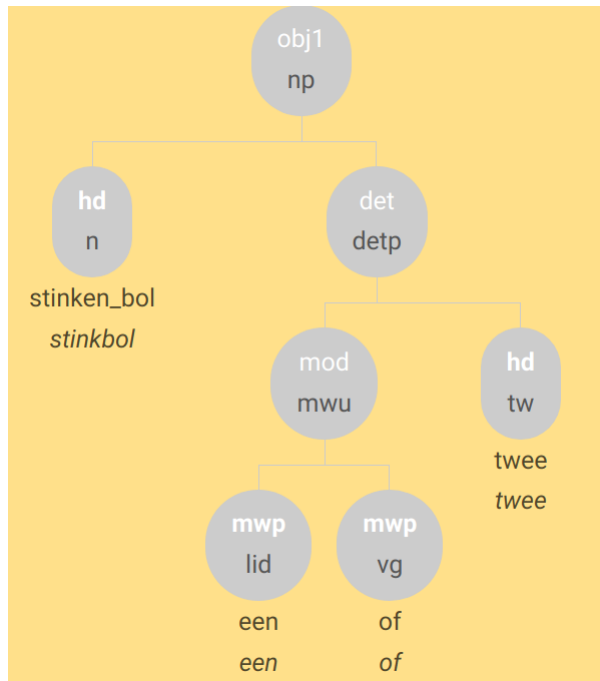
De een ... of determiner is te vinden met

- en k · zegge k · e ik nog een *een* stinkebol *of twee*.

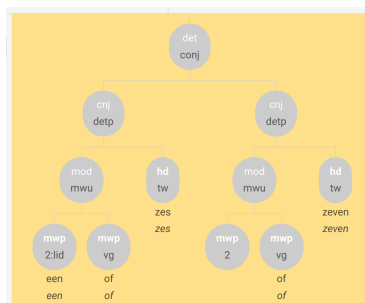
```
//node[@cat='detp'
and node [@rel='mod' and @cat='mwu']
  [node[@rel='mwp' and @pt='lid']
    and node[@rel='mwp' and @pt='vg']] ]
]
```


→


```
//node[@rel='det' and
  node[@cat='detp' and @rel="cnj"
    and node [@rel='mod' and @cat='mwu']
      [node[@rel='mwp' and @pt='lid']
        and node[@rel='mwp' and @pt='vg'] ]
  ]]
```

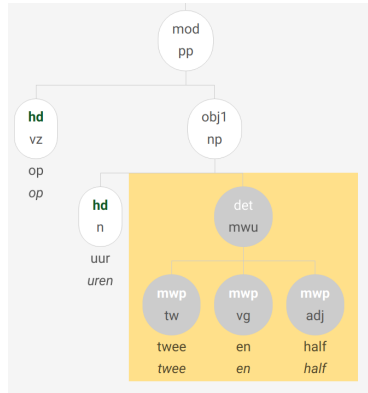

6.6 Discontinue telwoorden drie jaar en half, drie kilo een half

- k · ware nog *een jaar en half* te jong.

Volgens de annotatierichtlijnen getagd als *mwu* met *mwp*-delen.

- en da was maar op *twee uren en half* .

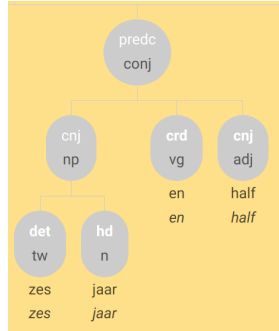


```
//node[@cat="mwu"] [node[@lemma="half"] [../node[@pt="tw"]/@begin < @begin]]
```


In de praktijk gebeurt het vaak anders:

- als mijn va ... awel als mijn vader zijn zuster zes jaar en half was ging ze al naar het fabriek .

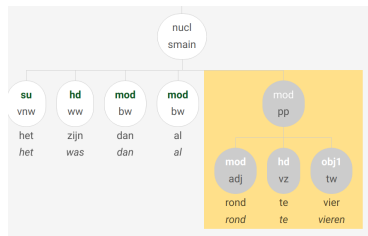
6.7 Tijdsbepalingen met (van) te: *te zessen, van te zessen*

- en het was dan al rond te vieren .

```
//node[node[@lemma='te' and @rel='hd'] and node[@pt='tw' and @rel='obj1' ]]
```


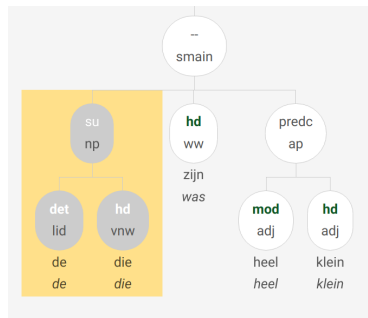

6.8 De die

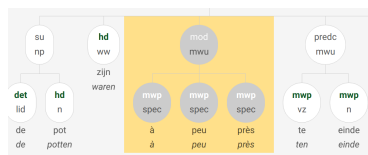
- awel *de die* was heel klein hé .

```
//node[
node[@rel='det' and @pt="lid"] and
node[@rel="hd" and @pt="vnw" and @vwtype="aanw"]
]
```


6.9 Code-switches naar het Frans/Engels/...

- ja de potten waren *à peu près* ten einde dan .


```
//node[@cat='mwu'] [node[@postag='SPEC(vreemd)'] and not (node[@postag!='SPEC(vreemd)'])]
```


6.10 Geluiden en klanknabootsingen

- en als je voeten zweetten *zwiep* zat je kleine teen erdoor.

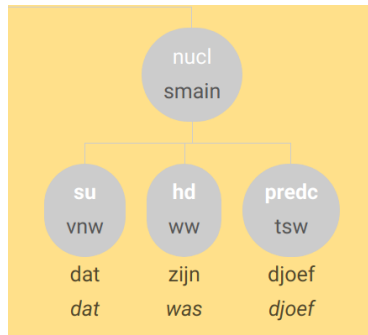
b. zodus iedere keer dat hij sloeg hé dat was . . . *djoef*.

Worden getagd als *tsw*, al dan niet met in zinsverband geannoteerde syntactische functie (*predc* bij b.)

```
//node[@pt='tsw']
```


→

Natuurlijk zijn lang niet alle tussenwerpsels klanknabootsingen.

6.11 Exclamatieve infinitiefzinnen

Zinnen zoals

a. wij maar werken!

b. en ik zoeken maar!

worden in het GCND als infinitieven (categorielabel *inf*) geanalyseerd, maar mét een overt subject (*su*). Deze infinitief wordt i.p.v. een *smain* gebruikt.

Het zou eenvoudiger moeten kunnen, maar hieronder een benadering:

```
//node[@cat="inf" and not (@rel="vc")][
  node[@wvorm='inf' and @rel='hd'] and node[@rel='su'][descendant-or-self::node[@word]]
]
[not (descendant::node[@pt='ww' and @wvorm != 'inf'])]
[not (ancestor::node[@cat="whq" or @cat="oti" or @cat="ti" or @cat="smain"])]
[count(descendant::node[@pt="ww"]) = 1]
```


→

!NB De meer voor de hand liggende variant hieronder faalt door annotatiefoutjes (*wvorm* ten onrechte *inf*, had *pv* moeten zijn)

```
//node[@wvorm="inf" and @rel="hd"]
[../node[@rel="su"]]
```

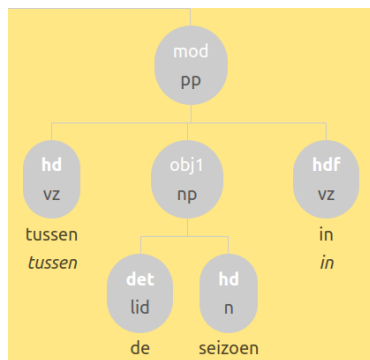
```
[parent::node[@cat="smain"]]
[descendant-or-self::node[@word]]]
```


6.12 Circumposities

- *tussen* de seizoenen *in*
- hoe geraak te gij *aan* een lief *aan* ?

Worden in het volgens de handleiding geannoteerd volgens

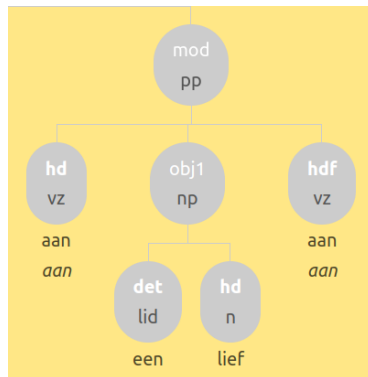
```
//node[
  node[@rel="hdf"] and
  node[@rel="hd" and @pt="vz"]]
```


Het specifieke geval dat het voor- en achterzetsel identiek zijn vergt een extra beperking:

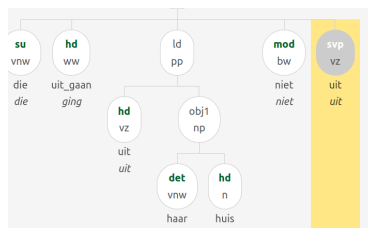
```
//node[
  node[@rel="hdf"] and
  node[@rel="hd" and @pt="vz"]
  [../node[@rel='hdf']/@lemma = @lemma]]
```


Hier vinden we maar 1 hit voor. De reden daarvoor is dat het grensvlak met scheidbare werkwoordconstructies een beetje fuzzy is.

- en die ging *uit* haar huisje niet *uit* hè .


```
//node[@rel="svp" and @pt="vz"]
[../node[@cat="pp"]/node[@rel="hd"]/@lemma=@lemma]
[number(../node[@cat="pp"]/node[@rel="hd"]/@begin) < number(@begin)]
```


Appendix: XPath cheat sheet

Basis XPath-syntaxis:

- / - Selecteert vanaf de root node.
- // - Selecteert nodes overal in het document.
- . - Vertegenwoordigt de "huidige node".
- .. - Vertegenwoordigt de ouder van de huidige node.

Selectors:

- element - Selecteert alle elementen met de gegeven naam. (Meestal **node**)
- @attribute - Selecteert de waarde van het opgegeven attribuut.
- * - Selecteert alle elementen.
- text() - Selecteert de tekst binnen een element. (*Zelden nuttig in Gretel*)
- [predicate] - Voegt een voorwaarde toe om nodes te filteren.

Predicaten:

- [`@name='waarde'`] - Selecteert nodes met de opgegeven attribuutwaarde.
- [`position()`] - Selecteert nodes op basis van hun positie.
- [`last()`] - Selecteert de laatste node van een gegeven type.
- [`contains(@attribute, 'waarde')`] - Selecteert nodes met attribuutwaarden die 'waarde' bevatten.
- [`not(predicate)`] - Ontkent een voorwaarde.

Assen:

- `ancestor::` - Selecteert alle voorouders.
- `ancestor-or-self::` - Selecteert voorouders en de huidige node.
- `child::` - Selecteert alle kinderen.
- `descendant::` - Selecteert alle afstammelingen.
- `descendant-or-self::` - Selecteert afstammelingen en de huidige node.
- `following::` - Selecteert alle volgende nodes.
- `following-sibling::` - Selecteert volgende broers/zussen.
- `parent::` - Selecteert de onmiddellijke parent node.
- `preceding::` - Selecteert alle voorgaande nodes.
- `preceding-sibling::` - Selecteert voorgaande broers/zussen.
- `self::` - Selecteert de huidige node.

Operatoren:

- `=` - Gelijk aan.
- `!=` - Niet gelijk aan.
- `<` - Minder dan.
- `<=` - Minder dan of gelijk aan.
- `>` - Groter dan.
- `>=` - Groter dan of gelijk aan.
- `and` - Logisch EN.
- `or` - Logisch OF.
- `not` - Logisch NIET.

Functies (Voorbeelden):

- `name()` - Geeft de naam van de huidige node terug. (*Zelden nuttig in Gretel, is bijna altijd 'node'*)
- `count(nodes)` - Geeft het aantal nodes in de node-set terug.
- `concat(string1, string2)` - Voegt twee strings samen. (*Zelden nuttig in Gretel*)
- `substring(string, start, length)` - Geeft een substring terug.
- `contains(string, substr)` - Controleert of een string een substring bevat.
- `matches(string, pattern)` - Controleert of een string aan een reguliere expressie voldoet.
- `normalize-space(string)` - Verwijdert voor- en achterliggende witruimtes en comprimeert spaties.

Voorbeelden:

- `//node` - Selecteert alle nodes
- `//*[@pt='ww']` - Selecteert elementen met het attribuut `pt` gelijk aan 'ww'.
- `//node/node[position()=1]` - Selecteert alle nodes die eerste element binnen hun parent zijn
- `//node[@cat='pp']/node[@cat='np']` - Selecteert noun phrases direct binnen een propositional phrase
- `//node[matches(@word,'*end$')]` - Selecteert woorden die op 'end' eindigen